

Tisztelt Kollégák!

A Korrupcióellenes Munkacsoport 2023. évi nem konszenzusos (a kormányzati oldal által nem támogatott) büntető eljárásjogi javaslatait érintően az azok támogatottságának hiányára vonatkozó indokokkal kapcsolatban megjegyzendőnek tartom a következőket.

1) A felülbírálati indítvány elutasítása esetén a jogorvoslat lehetőségének hiánya miatti javaslat elvetésének indokolása szerint: *„A feljelentés elutasításáról, illetve az eljárás megszüntetéséről hozott határozat elleni jogorvoslat formája maga a felülbírálat. A felülbírálat egy, a büntetőeljárás rendszerében már eddig is ismert jogorvoslati forma, és tudatos jogalkotói döntés volt, hogy a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos, kiemelt bűncselekmények esetén bevezetett új, külön eljárásban is már ismert, szabályozott eljárási jogintézmények érvényesüljenek. A felülbírálati indítvány szabályait a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 374. §-a szabályozza. A felülbírálatról a nyomozás során a nyomozási bíró dönt az általános eljárási szabályok szerint is, és a Be. 482. § f) pontja alapján ilyen esetben is ki van zárva a fellebbezés a nyomozási bíró döntése ellen. Ezzel kapcsolatban az új, külön eljárás nem kívánt eltérni a korábbi szabályozástól, különös tekintettel arra, hogy annak külön szakmai indoka nem azonosítható. Jelezni kell továbbá, hogy a Be. 482. § e) pontja szerint szintén ki van zárva a nyomozási bíró döntése elleni fellebbezés abban az esetben is, ha a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség kíván hivatalból folytatni egy olyan, korábban már megszüntetett eljárást, amelyben korábban gyanúsításra került sor. Általánosságban kijelenthető tehát, hogy a büntetőeljárás törvény következetes, a jogorvoslatihoz való jogot tiszteletben tartó, ugyanakkor a büntetőeljárás indokolatlan elhúzódásának elkerülését is szem előtt tartó szabályozási logikája kizárja a további jogorvoslat lehetőségét azokban az esetekben, amikor a nyomozási bíró maga is jogorvoslati fórumként szerepel. Meg kell végül jegyezni, hogy az új eljárásban a felülbírálati indítványt tevő személynek közjogi értelemben nincs jogorvoslatihoz való joga.”*

Észrevétel:

Abban az esetben, ha a felülbírálatot nem a törvény által nem definiált jogi fogalomnak, hanem jogintézménynek tekintjük (ld. pl. Székely György László: Actio popularis: „a népvád” lehetősége a büntetőeljárásban. *Magyar Jog* 2023/3, 158-159.), akkor ennek kapcsán két jogintézményről kell beszélnünk: 1. felülbírálati indítványról és 2. ismételt felülbírálati indítványról, mivel az előbbi előfeltétele az utóbbi előterjeszhetőségének, továbbá a kétféle indítvány megalapozottságának megállapítása is eltérő jogkövetkezményekkel jár. Ebből következően az ismételt felülbírálati indítvány elleni jogorvoslat lehetősége a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 482. §-ának f) pontja alapján nem tekinthető kizártnak, (legfeljebb analogia legis alkalmazásával), noha a jogorvoslati lehetőség indokoltságának megítélését illetően a kétféle felülbírálati indítvány között aligha tehetünk különbséget.

Ellenben különbséget kell tennünk a Be. 374. §-ának (1) bekezdésében szabályozott és a Be. CV/A. Fejezete szerinti felülbírálati indítványok között a nyomozási bíró szerepét illetően, mert az az előbbi körben hozott határozatok ellen panasz előterjesztésére van lehetőség, ezért ezekben az esetekben a nyomozási bíró kvázi „másodfokú” jogorvoslati fórumnak tekinthető az eljárásnak a Be. 369. (1) bekezdésében felsorolt résztvevői esetében, amely funkciója a sértett vagy feljelentő nélkül folyó, illetve indult eljárásban nyilván nem érvényesülhet, hiszen ilyenkor „elsőfokon” dönt kontrollálhatatlanul a nyomozás elrendelésének vagy folytatásának kérdésében.

Ebből fakadóan a jogorvoslati jog biztosításának „külön szakmai indoka” annyiban azért „azonosítható”, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénnyel ismét bevezetett pótmagánvád benyújtásának eredménye 2006 júliusáig előrelátható volt, mert a bíróság azt nem fellebbezhető határozatával minden további nélkül elutasíthatta, ha úgy ítélte meg, hogy a vádindítvány ténybeli és jogi alapja nyilvánvalóan hiányzik, s ilyen jogszabályi környezetben többnyire természetesen így is ítélte meg.

A közjogi értelemben vett jogorvoslati jog hiányára történő hivatkozással kapcsolatban pedig azt kell megjegyeznem, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. Márpedig Belovics Ervin professzor úr álláspontjával ellentétben aligha beszélhetünk a jogi érdektől teljesen független jogorvoslati jogról olyankor, amikor a kondicionalitási eljárással összefüggésben a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény módosításáról elfogadott 2022. évi XLI. törvény végső előterjesztői indokolásának általános része szerint az új külön eljárás bevezetését „elsősorban a közhatalom gyakorlásával, illetve a közpénzügyek elköltésével kapcsolatban állított, büntetőjogi értékelést is felvető esetleges visszasságok felderítésének, értékelésének és megnyugtató módon való rendezésének az igénye teszi indokolttá.” (Indokolások Tára 2022/108.) Vagyis az állampolgárok jogos érdekét sértő bűncselekmény elkövetésének gyanúja.

2) A vádindítvány előterjesztője fellebbezési jogának kizárása miatti javaslat elvetésének indoka lényegileg a következő: *„Tekintettel arra, hogy a közhatalom gyakorlásával vagy közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekmények esetén irányadó külön eljárás önmagában is egy korrekciós, – az ügyészség és a felettes ügyészség beavatkozási lehetőségére is tekintettel háromfokú – jogorvoslati jellegű külön eljárás, ezért a szabályozás nem biztosíthat az eljárást lezáró határozatok ellen újabb jogorvoslati lehetőséget.”*

Észrevétel:

A Be. 817/T. §-ának (1) bekezdése szerint a bíróság ítélete (megjegyzem, hogy a bíróság ügydöntő határozatának formája azonban végzés is lehet a Be. 449. §-ának (2) bekezdésére figyelemmel, így már csak ezért is szükséges a törvényszöveg pontosítása) ellen a vádindítvány képviselőjére jogosult személy azért nem jelenthet be fellebbezést, mert *„a közhatalom gyakorlásával vagy a közvagyon kezelésével kapcsolatos kiemelt bűncselekmények esetén irányadó külön eljárás önmagában is egy korrekciós – az ügyészség és a felettes ügyészség beavatkozási lehetőségére is tekintettel háromfokú – jogorvoslati jellegű külön eljárás, ezért a Javaslat nem biztosít az eljárást lezáró határozatok ellen újabb jogorvoslati lehetőséget. A vádindítvány képviselőjére jogosult személy ezért sem a vádindítvány alaki befogadásával kapcsolatos döntéssel [817/M. (jelenleg 817/N.) § (7) bekezdés] szemben, de a bírósági ítélet ellen sem jelenthet be fellebbezést.”* (Indokolások Tára 2022/108. 817/S. §-hoz fűzött indokolás.) Ebből következően – képviselői jogának kereteire tekintettel – nyilván a jogi képviselő sem élhet a fellebbezés lehetőségével. Az eljárás tehát legfeljebb a vádlott vagy a védő fellebbezése folytán válhat legalább kétfokúvá.

Ez nyilvánvalóan a jogalkotói autonómia körébe tartozó döntése az Országgyűlésnek, aminek kapcsán azonban érdemes felidézni, hogy Cséka Ervin szerint *„az egyes büntetőeljárásokban a jogalkalmazás törvényességének megvalósítása és ennek folyamatos ellenőrzése nem volna lehetséges az eljárás valamennyi szakaszában rendelkezésre álló jogorvoslatok helyes funkcionálása, a jogorvoslati hatóságok működése feltételeinek intézményes biztosítása nélkül. Az eljárási szakaszokban, különösen az ügy érdeméről*

kialakított, továbbá más fontos határozatokkal, azután a különböző intézkedésekkel szemben, vagy azok elmulasztása miatt igénybe vehető jogorvoslatok jelentősek a jogalkalmazásban előforduló hibák, tévedések korrigálása, a joghátrányok elhárítása szempontjából.” (Cséka Ervin: *A büntető jogorvoslatok alaptanai*. Budapest, KJK, 1985, 25.)

Az ilyen hibák, tévedések korrigálására az új külön eljárás eredményeként meghozott ítéletek esetében csak a bűnösség megállapítása esetén lesz lehetősége a másodfokú bíróságnak, hiszen felmentő ítéletek esetében kevésbé lehet fellebbezés bejelentésére számítani a vádlott vagy a védő részéről. Az elsőfokon jogerőre emelkedett ítéletnél pedig alkalmazható a Be. 562. §-ának (1) bekezdése szerinti rövidített indokolás lehetősége, aminek persze jelen esetben semmilyen gyakorlati jelentősége nincs, mivel a Be. 817/V. §-ának (1) bekezdése szerint a vádindítvány képviselőjére jogosult személy perújítási indítványt, felülvizsgálati indítványt nem terjeszthet elő, a felmentett vádlott pedig nyilván nem is akar.

A vádindítvány képviselőjére jogosult személynek a rendkívüli jogorvoslatok kezdeményezésének lehetőségétől való elzárása természetesen teljesen rendben is van, hiszen ebben az esetben is érvényesnek tekinthetjük az Alkotmánybíróság azon érvelését, amelynek lényege szerint míg a terhelt esetében „nyomós alkotmányos indok áll fenn a jogerős döntés további vitatására, addig a pótmagánvádló esetén nem tekinthető ilyennek a terhelt jogerős bírósági felmentését vagy az eljárás megszüntetését követően olyan büntetőjogi igény további érvényesítése, amelyről a közvádló korábban lemondott és a sértett fellépése folytán indult pótmagánvádas eljárásban – első- és másodfokon – eljáró bíróságok sem ítélték megalapozottnak.” {3245/2018. (VII. 11.) AB határozat, Indokolás [35], ABH 2018, 1293-1294.}

Az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés lehetőségének kizárása azonban már semmiképpen nem tekinthető ennyire evidensnek, hiszen ugyancsak irányadónak tekinthetjük az Alkotmánybíróság – szintén pótmagánvaddal kapcsolatos – következő álláspontját is: „Abban a körben [...], amelyben a jogalkotó a sértett pótmagánvádlóként történő fellépését megengedi, mind a törvényi szabályozásnak, mind a jogintézmény alkalmazásának összhangban kell állnia az Alaptörvény rendelkezéseivel.” {3384/2018. (XII. 14.) AB határozat, Indokolás [37], ABH 2018, 2203.}

Márpedig az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdése szerint a törvény előtt mindenki egyenlő, amely alapjog érvényesüléséről aligha beszélhetünk akkor, ha ugyanazon eljárás ellentétes érdekű résztvevői közül csupán az egyik fél élhet a jogorvoslat lehetőségével a neki nem tetsző, általa sérelmesnek vélt bírósági döntéssel szemben, miután az Alkotmánybíróság értelmezése szerint „a perorvoslat az a jogi eszköz, amelynek segítségével a vád és a védelem az elsőfokú bíróság határozatát és eljárását kifogásolhatja úgy, hogy a magasabb bírói fórum annak felülvizsgálatára és az arról való döntésre kötelezett.” {3130/2020.(V. 15.) AB végzés, Indokolás [20], ABH 2020, 716.} A vádló azonban ezt ebben az esetben nem teheti meg. Annak ellenére sem, hogy – az előterjesztői indokolással ellentétben – semmi esetre sem beszélhetünk „háromfokú” eljárásról, hiszen az ügyészség vagy a felettes ügyészség „beavatkozása” szükségképpen kizárja az indokolás szerinti „harmadik fokot”, vagyis a bírósági eljárást, miután az ügyészi beavatkozás csak a támadott határozat saját hatáskörben történő hatályon kívül helyezését eredményezheti, amely esetben a felülbírálati- vagy az ismételt felülbírálati indítványt fel sem kell terjeszteni a Budai Központi Kerületi Bíróság Nyomozási Bírói Csoportjának.

Az egyéb irányú javaslatok elvetésének indokaival lényegileg egyetértek arra is figyelemmel, hogy a megalapozott gyanú megállapíthatósága tárgyában hozott nyomozási bírói határozat

elleni fellebbezés lehetőségét a Be. nem zárja ki, aminek nyilván nem csak a vádindítvány képviselőjére jogosult személy, hanem a gyanúsított számára is garanciális jelentősége van.

Fázi László